

מסורת הש"ס

א) (פסחים סא. נה. נט. קידושין מב.) ב) (ע"י חוסי' חגיגה ו. ד"ה קרבן יחיד.) ג) פסחים נה.,

תורה אור השלם

1. לא ישאירו ממנו עד בקר וְעַבְדֵּי לֹא יִשְׁבְּרוּ בו כֶּבֶל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט ב'

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ומנא כי דלמידי לעיל גיב בדף ט ע"א:

הגהות מהר"ב
גרשבורג

א) בתרי' נלענין אין מיתה בצור לא קשה לן מידי לצבור ניטו וכו' וחזרת למרן בין ההוא דהלא לכו' כ"ל:

מוסף רש"י

דאתי בכנופיא. נאליסית נזכירס כרגל (פסחים עו.). פסח שני דרוחא את השבת. דנשני כתיב ביה נמועדו, למ"ד קרבן ה' לא הקריב נמועדו בשני (פסחים צה.). מופני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה. נתימיה, אלא מוטב ידחא לגמרי (שם).

חוס' ישנים

דף ק' נ"א
על יוה"כ טעמא שותפין או טעמא לצור דלענין אין מיתה בצבור לא נפקא לן מידי אם לצבור ניטו דכרפישות, וכן משמע הוה דהריות דכנסת קאמרת כו', זה נראה עיקר וזה הכנס דיעו, וחזרת למרן [בין] הוה דהכא בין הוה דהריות בע"א, [ו]הוה דהריות דר"ל דמתיא רבי שמוען טעמא [ל]פרק יוה"כ דהטאת השותפין אינה ממה נבאוי דקדיל' הלכה למשה מסיני דלין טעמא לצור ממה, אלאה שפיטע ליה השותפין לענין דין טעמא לצבור דמי, וא"כ כי ביכי דלין מיתה בצבור (ו)אין טעמא. ואין לדחות ראה [ו]ן ולומר שזה רחיק על ללמוד בטעמא שותפין ודאי על ללמוד בטעמא שותפין שותפין ממה כי כפרו בעלים כמו שטעמא לצור אינה ממה, לפי שטעמא הגורם הטעמא לצור אינה ממה דהיא ממשכת בה וכל טעמא ותמורת טעמא וכלכה בתר מקום גמיר להו, גורם כמו כן לטעאת השותפין שלא (פחות) [מתות] דבה נמי לא משכחת וכל טעמא ותמורת טעמא, אכל [מת] אחד מן השותפין, שלא חוק לענין טעמא אין ללמוד ממימת אחד מן הצבור דגבי צור הוה דלין קרא ראהי כפרה [ו]ן שמתכפר] על יחיא מנריס ולא גבי שותפין, דהא לאו ידחויא הוה דהא טעמא לא הוי משום דלא משכחת לה [ב]לצור ושותפין [ולד טעמא] ותמורה לא הוה טעמאם ממה כי לא נאמר כסוי אלא כי חמש טעמא [מתות] ביחיד ואין שטחא ממה בצבור אלא רועה ושכחו נאחיה נאחריה הלכה למות ובאחיה לרעות דכרמות כפרק

הוציאו לו פרק חמישי יומא

צבור קדושתו מרחם בין חס בין בעל מוס ואין לו שום פדיון דכתיב ביה (במדבר יח) אך צבור שור לא תפדה. וצמעשר בהמה נמי כתיב (ויקרא כו) לא יבקר בין טוב לרע אלמא חל על בעל מוס ופדיון אין לו דכתיב (שם) לא יגאל: **אלא שם זבח לא קפני**. אלא כחד זבחא

נקט למילתיה וקאמר חומר זו מה שאין בשם תמורה וחומר בשם תמורה שאין בואותו זבח שאנו עסוקין כאן: **מאי שנא**. דלינקוט תנא מילתיה בתרי גווני: **שם תמורה אהם היא**. כל התמורות שוות כולם להנך דקמני הכא בציבור וזדחיית שבת וזעזעית תמורה וזגינה וצעזודה אכל זבח לא מצי למיתני שם דהא קמני גיזה ועבודה דלא מצי למימר מה שאין כן בשם זבח דהא איכא צבור ומעשר: **קסבר אין שותפין פסח על היחיד**. כר' יהודה דלאמר הכי במסכת פסחים (דף קב) ויליף לה מלא תוכל לזכות את הפסח באחד וכיון דאינו בא כלל שותפות אין עושה תמורה: **מי דחי טומאה**. איכא למאן דלאר לקמן בשמעתי' דלא דחי: **ומנא מאי שנא חגיגה וכו'**. הווא תנא דתמורה דגבי רבי מאיר ורבי יעקב דלייתי לעיל א) (ס) **בכנופיא**. כרגלים: ומיפוק

בטומאה ורבי יהודה אמר לך אמר קרא **יככל חקת הפסח יעשו אותו ואפילו בטומאה** התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשנו בטומאה

הוציאו לו פרק חמישי יומא

נא.

נוקמה בפסח. נראה משום דטעמא ואילו של אהרן לא הוה ליה למייתיניהו בלשון זבח סתמא דלא אשכחן דליקרי זבח אכל פסח כתיב זבח פסח הוה תימיה לי לוקמה בפסח ראשון ונימא דהכי קאמר חומר בזבח שיש זבח אחד דשייך ביה כל הני מילי דקא חשיב דנהיג ציחיד כבציבור ודוחה שבת וטוונאה ועושה תמורה אס לא קרז בזמנו דהוה ליה מותר פסח וממירין זו אפילו למאן דלאר דאין שותפין הפסח על היחיד אס משכו בעליו את ידיהם ולא נשאר עליו אלא אחד עושה תמורה כדלאמרי' בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף יא:) דפסח נשאר ימות השנה עושה תמורה מה שאין כן בשום תמורה חומר בתמורה שכן חלה על בעל מוס קצוה ואינו יואל לחולין ליגזו ולעזב מה שאין כן בזבח פסח שאמרו וי"ל דמותא פסח נמי חל על בעל מוס קצוה דאס הפריש פסח והומס ועבר עליו הפסח הוי מותר פסח ואין יואל לחולין ליגזו ולעזב כיון דקדם הקדישו דפסח למומו: **דוחה השבת ואין דוחה הטומאה**. י"ל דצין רבי יהודה וצין רבנן גמרי מכלל חקת הפסח וצנא סברא פליגי דתנא קנא סבר ככל חקת פסח ראשון אין דוחה טומאה אלא ברוב ציבור אכל במיעוט ציבור נדחה מפני הטומאה אף פסח שני ורבי יהודה סבר ה"ק מה פסח ראשון אין בטל לגמרי אף וכו' אכל במצועדו

דחי טומאה ניגמר מגזירה שוה דדחי שבת וטומאה וליכא למימר דלדרכה גמרינן מפסח ראשון מה פסח ראשון לא דחי טומאה ביחידים אף פסח שני דאס כן מנלן דפסח דחי שבת אפילו כשהוה בא ציחיד כגון שריב ציבור וצין ומיעוטן עושין את הראשון בשבת מנלן הוה מתמיד ליכא למיגמר אלא כשכל ישראל עושין פסח דומיא דתמיד דהוי קרבן של כל ישראל ונימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן כל ישראל אף כאן כל ישראל דווקא אלא על כרחך כיון דגמרינן בג"ש הכי גמרינן מה להלן במועדו אפילו בשבת ואינו בטל בשביל שהוא שבת אף בפסח לא יתבטל בשבת ואס הוי כל ישראל וצין או בדרך רחוקה חוץ מאלס אחד או שנים וכל ע"פ בשבת אי אמרת לא דחי שבת ציחיד הכי הוה בטל לגמרי הכי נמי נימא גבי פסח שני שלא יתבטל מפני הטומאה כמו פסח ראשון שאין בטל לגמרי בשביל טומאת מת וליכא למימר דת"ק סבירא ליה דבמועדו קאי אפסח ראשון כרבי נתן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף קג.) וא"כ בפסח שני לא כתב במועדו וגמר מכלל חקת הפסח אכל ר' יהודה גמר שפיר מצמועדו דסבר דאפסח שני קאי דהא בשמעמא קאמר ורבי יהודה אמר לך אמר קרא ככל חקת אלמא מכלל חקת נפקי ליה נמי לר' יהודה על כן נראה לן דכי קרבן ה' לא הקריב במועדו (במדבר ט) לא משכבר כלל לדרוש אותו לגזירה שוה אכתיב דהוה תנא דלא דמי לאיך שנכתבו בלשון נאוי שממרו להקריב ב' במועדו (שם כח) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (שם ט) אלה תעשו לה' במועדיכם (שם כט) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג) לעשות המועדות אכל האי קרא כתב כי קרבן ה' לא הקריב במועדו אכל מכלל חקת הפסח גמרינן שפיר ובסברא פליגי כדפי' וא"ת והא פסח ראשון לא נפקא לן דדחי שבת אלא מגזירה שוה מתמיד והכי גמר פסח שני מינייה דהייקשא הניחא למאן דלאר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דלאר אינו חוזר ומלמד מאי איכא למימר יש לומר דסבירא ליה הימנו ודבר אחר לא הוי היקש כיון דמכלל חקת הפסח גמרינן דברים שכתובים בפסח ראשון גופיה גמרינן מינייה נמי מידי דגמרינן בה בגזירה שוה אכל קשה למאן דלאר בס"פ איזהו מקומן (זבחים דף קז.) הימנו ודבר אחר הוי היקש וליכא למימר דליהו סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד דהיקש דא"כ מאי טעמא פליגי בה אמוראי בפ' איזהו מקומן (שם דף ג.) תיפשוט דחוזר ומלמד דהיקש מדר' ישמעאל דאית ליה הימנו ודבר אחר הוי היקש וצריכי' אנו לומר ללמד דבדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד דהיקש ודוחק הוה לומר דלא ר' ישמעאל פסח שני אינו דוחה לא שבת ולא טומאה דא"כ הוה להו שלש מתלוותות בדבר וי"ל כיון דכתיב אחר חקת הפסח יעשו אותו צריכים אנו ללמוד כמו כן ממנו דבר שלמדנו בו בגזירה שוה שאס לא כן איך מקיים ככל חקת הפסח וכי האי גוונא משני לקמן בפיקרא (דף קז.) חוץ מצפנים כחד זימנא גמר כלומר כיון דכתיב וכן יעשה לאהל מועד צריך לעשות באהל מועד בפר כל מה שעשה לפני ולפנים וכן בשעיר ואפילו דבר שלמדו דהיקש דאס לא כן לא קרינן ביה וכן יעשה אכל יש פירוש בפסחים שמוגה בהם דבמועדו גמרי בגזירה שוה וכן נמלא בספרי כי קרבן ה' לא הקריב במועדו בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה את השבת או ידחה את הטומאה אמרת כל עצמו אינו בא אלא בשביל הטומאה וסתמא כרצונן וצריך אני ליישב ממה שהקשיתי לעיל דודאי פסח גמר שפיר מתמיד דאפילו יחיד עביד בשבת דהא תמיד כל שעה יבא בשבת אף פסח כל שעה יבא בשבת ואפילו יחיד ואע"י דתמיד לא אתא ציחיד בשבת היינו משום דלא משכחת ליה ציחיד כלל אכל פסח שהוא בא ביחיד יש לך ללמוד הימנו דעיתי בשבת בין ציחיד בין בציבור אכל בטומאה כיון דפסח ראשון ופיהו וימני' דלא דחי טומאה כגון במיעוט ציבור דעבדי בטערה ולא עבדי בטומאה הכי נמי פסח שני וא"ת למה לי גזירה שוה הוה לא אחיא מכלל חקת הפסח כי לומר דסבירא ליה דמימעיט מכעין הפרט דמאות ומורוים מה הפרט מפורש מאות עשה דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת אף כל למעוטי שלא ידחה שבת שהוא לא תעשה שיש בו כרת מיהו לר' נתן דלאר במועדו אפסח ראשון קאי צריך לומר דפסח שני דדחי שבת נפקא ליה מכלל חקת הפסח כרבי יהודה דשמעתי' דנפקא ליה נמי מההם ואפשר דרבנן דרבי יהודה נמי סבירא להו הכי כרבי נתן ולא כתב במועדו אפסח שני ונפקא להו מכלל חקת או סבירא להו כר' חנינא בן עקביא ורבי דדרשי במועדו בפסח שני ונפקא להו במצמועדו כדאיתא בסיפרי מיהו קשה לי דבספרי קאמר מעיקרא כי קרבן ה' לא הקריב במועדו על פסח ראשון ענוש כרת אתה חומר על פסח ראשון או אינו אלא על פסח שני אמרת איזהו מועדו זה ראשון ובתר הכי דאפסח ראשון קאי ודבר אחר דאמר דלאר דאפסח שני קאי אמר דא"כ הוה ליה למימר בא הכתוב ולימד על פסח שני למאן דלאר דאפסח ראשון קאי ודבר אחר דאמר דאפסח שני קאי אמר דא"כ הוה ליה למימר בא הכתוב ולימד על פסח שני לענין כרת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף קג.) ועוד איני סבור שיש כי האי גוונא בשום מקום בצרייתא אחת שדורש שמי דרשות כסתם

שסותרין

מהם אלא מיתה כ"ג לצדו תפסלנו לרבי יהודה. לשון רבינו. ושוב כתב מה שכתבתי לעיל שהלכה נאמרה טעמא חזירי וכל בצבור אינו מיושב, שאס כן לא היה להם להסתפק בימי אכלו של משה בולד טעמא ותמורת טעמא ומחו בעליה, כי באחת תאמרון לא היה ראוי לשטת ביחיד נאמרה ולא בצבור דהא לימא בצבור כלל, וכמד רבינו [כן] שוב פירשה בענין אחר ואומר ענין לא ראיתי אכל כדפירשית לעיל הוה שפיר וטוב ונראה. **איבא פ"י שאין חצאת השותפין בתה**. ואבי קרי להו להכניס בצור, ואף על גב דנפקין [קמח] דהריות [א], קרי להו אפי שותפין, הכא קרי להו בצור לבתר דשמעה מרב יוסף דהתם. וא"ת והא לקמן פרק שני שעירי [סא, ח] פריך אפי מהא מילתא (ופר) [דפר] ושעיר כו' ומשני שאני קרנות בצור כדכרי טבי כו' הא [יתנה] שעיר פר מאי איכא למימר, אלמא לא מחשיב פר קרבן בצור, י"ל דלחיצה דרנא איירי התם דלא קרי ליה קרבן בצור. מ"ר. א"י לענין תרומת הלשכה כי"ע מודו דלא הוי כל צבור ולא גזא דלחוי בענין דלאר לו כתיב, לא שוין התם תרומה מדשה. דלא טייתו בחגים פר בחורוא. פי' שאס מתקלסו קרבן בצור יכול לטעות ולקרותו פר צור שיבואו להכניס פר בהוראה, ומ"מ אפילו מאן דקרי ליה קרבן בצור לא מייחו הכניס פר בצורא כדלאמרינן פ"ק דהריות [א, ח] משום דלאו קול אקרי, (הראיון) ופלו דראיון לכפרה ניטו. ע"כ דף י' ע"א

דף י' ע"ב אדרבי יהואבר פר יוה"כ ב"ו, דפליגי לעיל אי קרבן צבור הוה או לא ודלא כרנא דלאר לעיל דליכא פלוגתא בהא. ערשה תבורה או אין ערשה. י"ע אמאי לא מיבעיה ליה אי תמה אי לא ואמאי שפיטע ליה בתמה טפי מבתמורה. ודרוחה את השבת.

עין משפט

גר מצוה

לח א ב מיי פ"א מהל' מעילה הלכה ט:
לח ג מיי פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח:
מ ד מיי שם פ"ו הלכה א:
מא ה ו מיי שם נ"פיה הלכה אן ופי"ה הלכה טו:

רבינו חננאל

ושניין כל שום תמורה אחת היא, אבל זבח האיכא זבח ואיכא צבור ואיכא שלמים ואיכא מעשר, ואקשין ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אחרן נוקמה בפסח כו'. ושנינן פסח אינו קרבן יחיד דקתיא אין שותפין את הפסח על היחיד. ופסח שני נמי לא דחי טומאה דחניא הראשון דוחה טומאה השני אינו דוחה טומאה. ואקשינן לר' יעקב מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד, ותרגיה קרי לה קרבן צבור. אי משום דאתי בכנופיא, כלומר בבואו כל ישראל לחור. פסח נמי בכנופיא אתי, דהא כל ישראל חייבין לעשות הפסח. ודחי האי פסח דקתיא ר' יעקב פסח שני הוא דליתיה בצבור. ומי דחי טומאה סבר לה כר' יהודה דחניא השני דוחה שבת ולא את הטומאה דהאי מפני טומאה דחיתו, יחזור ועשנו בטומאה. ר' יהודה אומר דאף אתה את הטומאה התורה החזירה עליו לעשות בטהרה, לא זכה יעשנו בטומאה שנאמר ככל חקת הפסח יעשו אותו.

חוס' ישנים (המשך)

רועה. הכי אחיא שפיר סוגיא דהריות. וה"נ בשמעתי' אמי שפיר להאי פירושא דלא מצי למימר השתא חליבא דר"ש (ו)נקטותא בין אי הוי פר ויו"כ טעמא לצור בין אי הוי טעמא שותפין אלא לענין אחימי פר הוראה, אכל לענין מימת אחד מן ההעלים אין חילוק לר"ש בין צבור לשותפין דמסקין דהריות תאבי ולא כרבי יוסף, ומיהו לרבי יהודה אינו מצי למימר נפקותא אי הוי פר ויו"כ טעמא השותפין (מלעבב היה מיתה) [הקרינן] ונפקא במימת] אחד מן ההעלים אם ממה שהופקס הפר וימות הפר, ואי הוה מצי דאקרב דלין צבור מתיס כדנפקא לן מכפר לעמך ישראל, אכל מקרינן לא מופטרי שותפין, אחד מהם [או מת] [במת] אחד מצ"ד שפוטוין פר העלם דבר, ואע"י דמאי מפרסח האני נפקותא לרבי יהודה דפירשית מיהא ליה טפי למינקט נפקותא דלחיא אפילו לר"ש. ודמי מפקא לי קת לרבי יהודה [ב]מת אחד מן הכהנים אין ימות הפר, כי היעט טעיה לומר שני ימות ואמי השתא שפיר טפי דאפילו לרבי יהודה אין לומר נפקותא אחרת אלא אותה שאומר התלמוד אכל טעם אינו ידוע לי כי למה לא ידחה הפר במימת אחד מן הכהנים אם הן שותפין כמו שאומר התלמוד דהריות [א, ח] דשעיר י"ח לא היה לו ליקרב אם מת אחד מן הצבור אי לאו דגלי קרא דלין צבור מתיס ואמא בשביל שפר קטו לכ"י יומר מלשאר הכהנים לפי שממנו אחד נקח לא תפסלנו ממת אחד

אפי' דהריות [א, ח] משום דלאו קול אקרי, (הראיון) ופלו דראיון לכפרה ניטו. ע"כ דף י' ע"א

דף י' ע"ב אדרבי יהואבר פר יוה"כ ב"ו, דפליגי לעיל אי קרבן צבור הוה או לא ודלא כרנא דלאר לעיל דליכא פלוגתא בהא. ערשה תבורה או אין ערשה. י"ע אמאי לא מיבעיה ליה אי תמה אי לא ואמאי שפיטע ליה בתמה טפי מבתמורה. ודרוחה את השבת.